

ПЪРВО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ “ИВАН ВАЗОВ”-гр.СВИЛЕНГРАД

Свиленград 6500,ул. "Климент Охридски"№2,тел:0379/7 19 22,

e-mail:info-2605002@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ

ЛЮБОМИРА САРАФОВА

Директор на ІОУ „ИВАН ВАЗОВ“ - гр.Свиленград

**УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА
ЗА
ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО,ЕКОЛОГИЧНО И
ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Учебна 2023/2024 г.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са взаимно свързани и формират интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.
2. Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
3. Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
4. Екологичното образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
5. Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.
6. За съответствието на документацията и работата на училищните специалисти с изискванията на Наредбата за ГЗЕИКО следи директорът или лице определено със заповед на Директора на училището.

II. ЦЕЛИ

1. Изграждане на учениците ни като автономни и активни личности, които:

- а) разбират и отстояват общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участват в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;
- б) познават институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;
- в) зачитат значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признават правото и ценността на различието, приемат равнопоставеността на всички в общото социално пространство;
- г) осъзнават и ценят своята културна идентичност;
- д) взаимодействат с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- е) изразяват обосновано и критично гражданската си позиция;
- ж) вземат самостоятелни решения относно своето развитие, проявяват инициативност и способност да си поставят цели, да планират и да обосновават действията си;
- з) носят отговорност за поведението си и оценяват влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- и) подбират адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържат здравословен начин на живот за себе си и за околните;
- й) познават и спазват нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;
- к) познават механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявяват готовност за участие в тях;
- л) умеят да правят връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбират причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

2. Функциониране на училище „Иван Вазов” като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- а) възпитава в демократичните ценности;
- б) насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- в) утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;
- г) изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;
- д) създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

III. НАЧИНИ И ФОРМИ НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В УЧИЛИЩЕТО

В училище „Иван Вазов” гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват чрез:

1. Начини и форми, които се водят от училищните специалисти, отразени в годишни и тематични разпределения на часовете и предвидения материал.

1.1. В процеса на придобиването на всички видове училищна подготовка и обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания по чл. 14, ал. 2 от Наредбата за ГЗЕИКО, насочени към надграждане и разширяване на изискванията за резултатите от обучението, определени в държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка и за профилираната подготовка - по съответните учебни предмети и избираемите учебни часове.

1.2. В часа на класа, включително и чрез ученическо самоуправление, с разпределение на тематичните области по класове в съответствие с Приложение № 5 от Наредбата за ГЗЕИКО :

А. обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания по чл. 14, ал. 2 от Наредбата за ГЗЕИКО;

Б. занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани със:

- патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;
- толерантността и интеркултурния диалог;
- финансовата и правната грамотност, в т.ч. избор на първо работно място;
- безопасността и движението по пътищата;
- защитата на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
- превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
- превенция и противодействие на корупцията.

В. дейности за последователно развитие на класа като общност и за ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище.

2. В заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден чрез дейности и проекти, свързани с целия интердисциплинарен комплекс по чл. 3 от Наредбата за ГЗЕИКО.

2.1. Чрез НП „На училище без отсъствия”, мярка ”Без свободен час” за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания по чл. 14, ал. 2 от Наредбата за ГЗЕИКО.

3. Начини и форми за осъществяване на ГЗЕИКО в дейности на ниво клас и училищно ниво извън т. 1.

3.1. Чрез дейностите, заложи в Годишния план на училището.

3.2. Чрез дейностите в Годишния план на УКС за повишаване на компетенциите за разпознаване на агресията и тормоза, адекватно справяне в конкретни случаи и развиване на социални умения и нагласи за позитивно партньорство.

3.3. Чрез дейностите в Годишния план на УКС за развитие на нагласи и умения за активно участие в изграждането на позитивен микроклимат в училището.

3.4. В рамките на дейностите на КЕ по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

3.5. Чрез дейностите на Педагогическия съветник и екипната му работа с училищните специалисти на всички нива и във всички форми.

IV. УЧИЛИЩНИ ПОЛИТИКИ ЗА ПОДКРЕПА НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Задължителна част от училищните политики за подкрепа на ГЗЕИКО:

1. Определянето на училищни ритуали, свързани с:

- откриването и закриването на учебната година;
- официалното раздаване на удостоверението за завършен първи клас, удостоверението за завършен начален етап на основната степен, свидетелството за основно образование и изпращане на завършилите училището ученици;
- награждаване на отличили се ученици и учители;
- поддържането на училищен кът и съхраняването на училищното знаме;
- честването на националния празник, на официалните празници, на дните на национални герои и будители, на празника на Патрона на училището;
- училищна униформа, знаци, символи и училищен химн.

2. Възпитаване в трайни навици за отдаване на почит и израз на националното самосъзнание чрез:

- изслушване на националния химн в тържествени за държавата и училището моменти;
- поставяне на националния флаг на фасадата на училището.

3. Подкрепа на инициативността и участието на учениците чрез подходящи за възрастта им включващи демократични практики, като:

- участие в подходящи форми на ученическо самоуправление и представителство;
- организиране на доброволчески дейности във и извън училище;
- организиране на училищни кампании, подкрепящи здравето, толерантността, социалната чувствителност, правата на човека, опазването на околната среда и пр.;
- организиране на училищни празници и събития съобразно календара на световните, международните, европейските, националните, общинските, местните, професионалните и културните дати и празници;
- участие в клубове и неформални групи по интереси;
- реализиране на форми на посредничество, решаване на конфликти, превенция на агресията;
- проучване на мненията, нагласите и очакванията на учениците относно процеса съдържанието на училищното образование и предложения по училищния живот.

4. Подкрепа за мултикултурната среда чрез стриктно недопускане обособяването на отделни групи и паралелки с ученици с различна етническа принадлежност.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

1. ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЧАЛЕН ЕТАП	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП
Междупersonни отношения: - умее да различава и описва свои и чужди чувства, да описва и дава примери за това, как чувствата влияят върху поведението; - разбира и описва различия между хората по отношение на пол, възраст, раса, етническа принадлежност, професия; - разбира промените във взаимоотношенията с другите хора, свързани с порастването; - дава примери и описва поведения на сътрудничество; - разбира как поведението на един човек може да помогне на или да нарани другите.	Междупersonни отношения: - обяснява влиянието на групата, приятелите и съучениците върху личния избор и поведение; - демонстрира умения за: отстояване на групов натиск и казване на „не“; споделяне; даване на обратна връзка; влизане и поддържане на приятелски взаимоотношения; сътрудничество; - разбиране на чувствата и преживяванията на другите; - разбира как поведението на един човек може да помогне на или да нарани другите.
Социална среда: - познава различни демократични форми на училищния живот и определя мястото си в тях.	Социална среда: - познава различни форми на ученическо самоуправление.
Права на човека: - познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна подкрепа; - свързва правата с отговорностите, като се отнася с отговорност и толерантност при отстояването на правата си – сътрудничество и себеотстояване.	Права на човека: - познава изборителното право в България; - дефинира основните права на детето и дава примери за документи, институции и организации, които ги гарантират; - оценява различието в контекста на правата на човека.
Демократично гражданство: - разбира своята идентичност като „гражданин на Република България“ и „гражданин на Европейския съюз“ през споделените граждански ценности и културни традиции.	Демократично гражданство: - разбира съдържанието на понятието „държава“; - осъзнава ролята на медиите и глобалната мрежа в общественния живот.
Идентичности и различия в обществото: - разбира принципите за равнопоставеност на половете.	Идентичности и различия в обществото: - познава и дава примери за етническа, религиозна и езикова принадлежност; - разбира общественото значение на различните професии и техния принос за общото благополучие; - осъзнава възможностите на образованието като фактор за личностното развитие; - разбира необходимостта от преодоляване на негативните предразсъдъци, включително и при работа в екип.
Власт, политика и демократични ценности: - разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на децата.	Власт, политика и демократични ценности: - познава принципите за разделението на властите и за върховенството на закона и може да дава примери за тяхното следване и нарушаване.

Социална политика, справедливост и солидарност: - осмисля значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и общностно благополучие; - изгражда чувство на увереност и умения за общуване.	Социална политика, справедливост и солидарност: - оценява значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот на страната; - разбира смисъла на социалната справедливост и значението ѝ за осигуряването на равнопоставеност, справедливост във и между отделните общности.
-	Глобализация, плурализъм и толерантност: - изброява негативни последици от демографския взрив; - разбира опазването на околната среда като стратегия за оцеляването и развитието на човечеството; - обяснява разпространението на световните болести и епидемии във връзка с икономическото развитие на отделните страни и региони.

2. ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЧАЛЕН ЕТАП	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП
Психично здраве и личностно развитие: - умее да определя, формулира и заявява собствените си желания; - разбира, че човек може да постъпи по различен начин в една и съща ситуация; - разпознава основни свои чувства и има елементарни умения за изразяването им и справяне с негативни емоции.	Психично здраве и личностно развитие: - описва и обяснява физическите и личностните промени, които настъпват в процеса на порастването, и промените в очакванията на околните, свързани с тях; - описва и обяснява характерните особености на физическото и психическото развитие и емоционалните промени в пубертета и юношеството; - развива и поддържа положителен образ за себе си; - умее да диференцира, използва и развива своите силни страни; - разбира и приема личностните различия; - описва и анализира връзката между чувствата и поведението; - изброява и използва основните стъпки в процеса на вземане на решения; - описва и обяснява различните видове професии, с които се среща в ежедневието си; - демонстрира умения за: позитивно мислене, справяне със стрес и негативни емоции, самонаблюдение и самоанализ, вземане на решения, поставяне и реализиране на краткосрочни и дългосрочни цели, адекватно и пълноценно използване на собствения потенциал, правене на избори, търсене и оценяване на информацията, свързана с различните професии и мястото им в социалния контекст, съотнасяне на

	информацията, свързана с различните професии със собствените желания, склонности, възможности, нагласи, оценяване влиянието на средата върху професионалния избор; - умее да отстоява собствените си потребности и желания при отчитане и толерантност към потребностите и желанията на другите; - умее да предвижда последствията от своето поведение за себе си и за другите
Физическо развитие и дееспособност: - описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото; - назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването; - обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие; - обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото; - обяснява как енергията, която човек използва, се получава от храната и че ако поетата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини; - дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучие; - демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на обездвижването.	Физическо развитие и дееспособност: - обяснява и категоризира различните елементи на човешкото тяло – клетки, тъкани, органи, системи – тяхната структура, функции и взаимовръзка; - обяснява функционирането на органите и системите и демонстрира умения и навици за предпазване от болести на различните системи на тялото: опорно-двигателен апарат, дихателна система, нервна система, сърдечносъдова система, полова система, отделителна система, храносмилателна система; - описва и обяснява промените в човешкото тяло, свързани с пубертета; - описва и обяснява: развитието на опорно-двигателния апарат, ролята и влиянието на физическите упражнения и на различните спортове и туризма върху физическото развитие и състояние на човека; - демонстрира умения за: дневно, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физическите дейности и упражнения, оптимално физическо натоварване и комплексно развиване на двигателни качества
Превенция на употребата на психоактивни вещества: - описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, цигари, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето; - обяснява влиянието на пасивното пушене.	Превенция на употребата на психоактивни вещества: - описва и обяснява: свойствата и въздействията на различните психоактивни вещества /цигари, алкохол, лекарства и наркотици/ и тяхното въздействие върху организма при различните възрасти в краткосрочен и дългосрочен план; спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества; на ясно е с нормативната/законовата база във връзка с употребата и разпространението на психоактивните вещества; - демонстрира умения за отказ и справяне със ситуации на предлагане на психоактивни вещества – умения за настойчивост

	(асертивност), за казване на „НЕ“, за устояване на натиск; - анализира последствията от употребата на психоактивни вещества в личен, семеен и социален план; - осъзнава, че употребата или не употребата на психоактивни вещества е въпрос на личен избор и отговорност; - анализира причините, факторите и личните мотиви за избора по отношение на употребата или не употребата на психоактивни вещества; - избягва употребата на психоактивни вещества
Безопасност и първа помощ: - изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука; - различава рисковото от не рисковото поведение и не предприема поведения, водещи до опасност за него и за другите; - обяснява и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания, ожулвания, изгаряния, ужилвания, навяхване и изкълчване.	Безопасност и първа помощ: - умее да различава рисковото от не рисковото поведение по отношение на нови дейности и отговорности, свързани с развитието и порастването; - умее да предвижда последствията от своето и чуждото поведение по отношение на безопасността; - демонстрира умения за отстояване на безопасно поведение и устояване на натиск; - показва знания и умения за оказване на първа помощ при шок, силно кръвотечение, задавяне, отравяне, изгаряне, счупване на крайник; - демонстрира отговорно отношение към собствената безопасност и безопасността на другите
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции: - описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената; - обяснява зачеването и раждането на деца; - умее да се грижи за хигиената и здравословното състояние на своята полова система; - различава, отказва и избягва поведения, свързани със сексуално насилие или злоупотреба.	Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции: - описва анатомията и физиологията на мъжката и женската полова система и процесите на репродукция; - описва промените, които настъпват в тялото в периода на юношеството, и необходимите лични хигиенни навици във връзка с тях; - посочва методи на контрацепция и причини за тяхното използване; - познава и описва болестите, предавани по полов път, включително ХИВ/СПИН; - приема своята сексуалност като естествена част от живота; - демонстрира междуличностни и социални умения за влизане и поддържане на партньорски взаимоотношения; - отнася се отговорно към своето сексуално здраве и се консултира със специалисти; - умее да анализира влиянието на средата,

	културата, семейството по отношение на очакванията към ролите на мъжа и жената; - описва факторите, свързани със създаването и поддържането на дом, с планирането и поддържането на семейство; - описва промените на взаимоотношенията и ролите в семейството, свързани с порастването на децата; - осъзнава значението на личния избор и поведение в междуличностните отношения, така, че те да не водят до риск за здравето и личната безопасност
Лична хигиена: - умее да поддържа обща хигиена на тялото, облеклото, работното място и дома; - описва строежа и заболяванията на зъбите, венците и устната кухина; - посочва влиянието на различните храни и начина на хранене ; - умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина; - доказва необходимостта от съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и почивка; - демонстрира елементарни умения за ефективно учене; - посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия; - демонстрира навици за правилно стоене на чина, носене на ученическа чанта; - описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите	Лична хигиена: - показва умения за оптимално съчетаване на умствено, физическо натоварване, почивка и сън; - демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно учене; - описва въздействието на шума върху нервната система; - обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие; - демонстрира позитивно отношение и участва в активни форми на отдых
Хранене: - класифицира храните в различните хранителни групи; - класифицира храните според техните основни хранителни съставки; - обяснява значението за здравето на различните видове храни и техните съставки; - съставя елементарно балансирано дневно меню; - различава годните от негодните храни; - посочва и следва елементарни правила за здравословно хранене (по отношение на приемане и усвояване на храната, значението на сутрешната закуска и т. н.); - осъзнава и цени значението на здравословното хранене за своето развитие.	Хранене: - обяснява функционирането на храносмилателната система; - описва значението на различните храни и начина на хранене за здравето; - назовава функциите и източниците на витамини и минерали; - разграничава различните начини на хранене /вегетарианство, разделно хранене и т. н./; - разбира и обяснява взаимовръзката на храненето с другите ежедневни дейности и значението му за здравето; - разбира и обяснява необходимостта от различно меню и диета за различните хора; - разбира и обяснява необходимостта от разнообразна храна; - разбира и обяснява причините, поради които храната се разваля, и правилата за съхранение на различните видове храни;

	- разбира и обяснява влиянието на начина на подготовка на храната върху нейните качества и връзката със здравето; - разбира и обяснява основните принципи /правила на здравословното хранене: приемане и усвояване на храната и режим на хранене /честота и продължителност на отделните хранения; количествено и качествено разпределение на храната в тях; време, в което се приема храната и последователност на предлаганите ястия; поза и начин на приемане и сдъвкване на храната; - разбира и обяснява взаимовръзката на храненето с другите ежедневни дейности, мястото на храненето в дневния и седмичния цикъл; - умее да интерпретира информацията, която се съдържа в етикетите на храните; - усвоява и практикува основни умения за приготвяне на храна; - разбира и цени значението на храненето за здравето и развитието в пубертета; - прави и отстоява здравословни избори на храна; - избягва не здравословни навици и традиции;
--	---

3. ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЧАЛЕН ЕТАП	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП
Вода, почва, въздух: -описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и етапите в кръговрата на водата, като коментира значението и важността на всеки компонент (атмосфера, вода, почва) според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека; - аргументира нуждата от опазването на чистотата на въздуха, водите и почвата и приноса на всеки отделен човек; -изброява примери за подходи за пестене на вода в семейството и в общността и ги прилага; -коментира взаимната обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни.	Вода, почва, въздух: -изброява основни източници на замърсяване на водата, почвата и въздуха; -описва основни заплахи за компонентите на околната среда – напр. ерозия на почвата (вследствие на изсичане на горите), промишлено и битово замърсяване на речните и морските води и на въздуха и др.; -разграничава различните видове замърсители на въздуха и водата и влиянието им върху човешкото здраве; - формулира практически мерки за подобряване на качеството на въздуха, водата и почвата; -разработва проекти за опазване на чистотата им; - свързва нивата и източниците на шум с ефекта им върху човешкото здраве; - илюстрира с примери съвременни подходи за намаляване на шума в градска среда; -коментира възможни промени във всекидневното поведение и навици, които могат да доведат до намаляване на замърсяването на въздуха, водите и почвите.

Енергия и климат: -изброява различни източници и начини за производство на енергия и обяснява как те влияят върху състоянието на атмосферата и околната среда; -оценява значението на пестенето на енергия за опазване на природните ресурси и формулира правила за поведение в семейството, в класа, в училището; -коментира дейности от човешкото поведение, които представляват заплаха за озоновия слой, и обяснява начините за предотвратяване на разрушаването му; -описва действието на ултравиолетовите лъчи върху човешкото тяло и начините за предпазване.	Енергия и климат: -класифицира енергийните източници и производства (въглища, нефт и природен газ; вода, вятър и слънце) съобразно въздействието им върху околната среда и осмисля понятието „зелена енергия“; -проверява хипотези какво правят или могат да направят институциите, общностите и производителите замърсители за промяна в начина на производство и коментира стратегии за справяне с проблема в различни държави; -обяснява взаимовръзката между промените в климата и природните бедствия (екстремни бури, наводнения, суша, опустиняване); -аргументира значението на възможните дейности за запазване целостта на озоновия слой и на енергийния баланс в природата, като демонстрира степени на лична отговорност.
Биологично разнообразие: -коментира някои от основните начини за опазване на природата - различни видове резервати у нас и по света, разумно ползване на ресурсите, поддържане на чистотата в заобикалящата ни среда (вкл. в природни и урбанизирани територии); -изразява своите чувства от срещата с природата, като използва различни художествени средства.	Биологично разнообразие: -изброява популярни видове, важни за общността видове, инвазивни, застрашени и изчезнали видове растения, гъби и животни, както и условията за тяхното съществуване; -класифицира и коментира причините и заплахите, водещи до намаляване на биологичното разнообразие и изчезване на определени видове; -участва в дискусии върху различни заплахи, напр. браконьерство, незаконна търговия със защитени видове, индустриално селско стопанство и др. и -защитава аргументирано свои позиции; -анализира значението на селското стопанство, туризма, лова, местните занаяти, традиции, обичаи, местни стопански практики, гъбарство, билкарство, добив на глина (хума), минерални води и връзката им с биологичното разнообразие; -оценява значението на защитените територии и назовава категориите защитени територии –резерват, национален парк, природен парк, поддържан резерват, защитена местност и природна забележителност; -разработва идеи и проекти за опазване, възстановяване и устойчиво използване на биологичните ресурси, като подготвя предложения за действия за опазване на екосистемите;

	-оценява ролята на всеки отделен човек за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и участва в дейности за съхраняването му.
Потребление и отпадъци: -обяснява какво са отпадъци и как те са свързани с начина на живот на хората; -описва и групира различните видове битови отпадъци според състава им – органични, пластмаса, хартия/картон, стъкло, метал, дърво, други(текстил, кожа, гуми); -анализира влиянието на замърсяването на околната среда върху здравето на човека; -изброява различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна; -дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне; -формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улицата, в градинките, в планината, на морето и др.	Потребление и отпадъци: -изброява и групира основните видове замърсявания на различните компоненти на околната среда; -описва определени последици за природата и за човека и обяснява причините за тяхното възникване; -коментира дейностите от човешкото всекидневие като източници на замърсяване; -изброява и групира различните видове отпадъци според произхода им – битови, производствени, строителни, селскостопански, опасни; -класифицира видовете замърсявания на основата на наблюдения и експерименти; -коментира нуждата от повторно използване на материалите и разработва идеи и проекти за рециклиране; -разграничава основните групи отпадъци по продължителност на разграждането им; -изброява и групира продукти, съдържащи опасни вещества, и видовете химикали, използвани във всекидневието; -формулира опасностите, свързани с тях; описва основните правила за съхранение и работа с опасни химични вещества и смеси във всекидневието; -прилага основни правила за действие при инциденти с опасни химични вещества и смеси.
Общество и околна среда: -изброява организации, занимаващи се с опазване на природата; -илюстрира различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна; -планира и участва в съвместни дейности за опазване на природата.	Общество и околна среда: -участва в обществени кампании, свързани с екологични проблеми, и оценява ролята и значението им за общността; -познава различни източници на информация, свързана с опазването на околната среда; -разграничава ролята на институциите и на неправителствените организации, занимаващи се с опазване на околната среда; -коментира варианти за принос на отделния човек и начина му на живот за опазване на природата.

4. ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЧАЛЕН ЕТАП	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП
Културни идентичности:	Културни идентичности: -познава механизмите на функциониране на

-познава различни измерения на културата – родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности; -усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.; -разпознава културно-специфични характеристики на етнически общности у нас.	колективната памет в областите на историята, географията, литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.; -познава разликите между национална и етническа идентичност; -разграничава спецификите на различните измерения на културната идентичност: етническо, религиозно, езиково, национално, регионално и др.
Културна осъзнатост: -формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение; -осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия; -отстоява значимостта на културата на неговата общност.	Културна осъзнатост: -познава действието на социални, културни и социално-психологически фактори, обуславящи формирането на стереотипи и предразсъдъци; -развива у себе си саморефлексивни нагласи по отношение на собствената културна идентичност.
Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия: -умее да идентифицира прояви на нетолерантност в отношенията между представители на различни културни общности; -развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална(свободно време –изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда; -развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи.	Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия: -познава значими исторически примери за проява на толерантност между представители на различни културни общности; -умее да прави разлика между прояви на културни особености, които заслужават толерантност, от такива, които не заслужават; -формира и прилага умения за преодоляване на стереотипи и предразсъдъци в процеса на интеркултурните взаимодействия; -развива и прилага умения за разрешаване на конфликти в мултикултурна среда; -включва се с готовност в училищни и извънучилищни прояви, свързани с интеркултурните отношения (съвместно отбелязване на културно специфични празници, фолклорни фестивали и др.).
Интеркултурно образование и права на човека: -запознат е с международни и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права; -развива чувствителност към прояви на дискриминация.	Интеркултурно образование и права на човека: -разграничава индивидуални и групово-специфични човешки права; -умее да идентифицира случаи на нарушаване на човешки права.

VI. ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН КОМПЛЕКС по чл. 3. от Наредбата за ГЗЕИКО

1. ГРАЖДАСКО ОБРАЗОВАНИЕ

1.1. Символи на ИОУ „Иван Вазов” гр. Свиленград

- **Знаме на Р България и Училищно знаме**, които присъстват като символ при следните случаи: Национален празник на Р България, Официални празници на Р България, Патронен

празник на училището, откриване и закриване на учебната година и 24 май - Ден на славянската писменост и българската просвета и култура;

- **Определяне на знамената група /знаменосци и асистенти/,** което става по предложения на класните ръководители и/или други педагогически специалисти, приети и утвърдени на Педагогически съвет.
- **Емблема на училището,** поставена на входа на училището, на ученическите униформи, на училищните документи /ПУДУ и др./, на опознавателните знаци на дежурните ученици;
- **Ученическа униформа,** която учениците носят на официални празници, в тържествени моменти, при училищни състезания и други изяви с представителство на училището;
- **Паметник на Иван Вазов** в двора на училището и **портрет на Иван Вазов във фойето на училището.**

1.2. Ритуали

- **15-ти септември** - откриване на учебната година;
- **Поднасяне на цвета на паметниците** на Иван Вазов в училище и в града, както и на паметниците от местно и национално значение на празници от местно и национално значение;
- **Последния петък на м април - Патронен празник на училището** с едноседмични изяви и дейности;
- **Месец май - излъчване на Ученик и Учител на годината** по предложения на класните ръководители и методическите обединения на училищните специалисти, приети и утвърдени на Педагогически съвет;
- **24ти май - Ден на славянската писменост и българската просвета и култура;**
- **Месец май - Приключване на учебната година за учениците от I - III клас** с инициативи на родителските активи;
- **Месец юни - Годишен акт за учениците от IV - VII клас** - съвместни инициативи с родителски активи

1.3. Почетни отличия и грамоти

- **За ученици** с принос за издигане на престижа на училището, отличници при завършване на съответната степен на образование;
- **За дарители и граждани** със заслуги към училището;
- **Педагогически специалисти** със значим принос относно:
 - високи резултати на ученици на външно оценяване и значими резултати на ученици от областни, национални и международни олимпиади, конкурси и състезания;
 - постижения в съответната професионална област или в методиката на преподаването.

1.4. Ученически съвети на паралелките в V-VII клас, които се сформират по ред, определен в Правилника за устройството и дейността на училището. Право на участие в избора за ученически съвет на паралелката/класа имат всички ученици, които притежават:

- лидерски качества и креативност;
- организаторски умения, както и умения да мотивират и обединяват връстниците си за определени каузи;
- умения да изразяват и защитават общото мнение, дори и то да е в противоречие с личното им мнение;
- готовност за поемане на отговорност;

Избират се по време на часа на класа чрез открито или тайно гласуване и:

- участват при изработване на годишния план за часа на класа в интерес на развитието на всеки ученик и на паралелката като общност;
- организират провеждането на дейностите на паралелката;
- координират дейностите с другите паралелки и класове в общоучилищните изяви;
- организират и координират работата по проекти на класовете и на училището като общност;

1.5. Ученически съвет на училището

- Ученическият съвет е орган на ученическото самоуправление, който дава възможност за публичност и гласност при изявяване интересите на учениците;
- Ученическият съвет спомага за организирането на конструктивен диалог с цел подобряването на взаимоотношенията ученик-ученик, ученик-учител, ученик-ръководство;
- Ученическият съвет стимулира учениците в посока изразяване на тяхната позиция и спомага за изграждането на отговорно гражданско поведение. Той работи за усъвършенстването на училищната среда и спомага за развитието на социалните и академичните умения на учениците.

1.6. Дейности по направление: ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Дейности и мероприятия	Времева рамка / съгласно Календарен план на дейностите от Годишния план на училището
1. Съединението на България - Участие в общински мероприятия	06.09.2023 г.
2. „Есенна академия“ за учениците от първи клас и пети клас.	04.09.23г.до 05.09.2023г. за I клас и 11.09.2023г. за V клас
3. Откриване на учебната 2023/ 2024г.	15.09.2023 г.
4. Ден на Независимостта на България. Участие в общински мероприятия	22.09.2023г.
5. „Агресията в училище „ – резултати от анкети	Целогодишно
6. Периодични изложби от проекти, изработени от учениците по различни учебни дисциплини	
7. Денят на Народните будители - участие в Общински инициативи	м.ноември 2023г.
8. „Будителите и АЗ“- училищно състезание с учениците от V клас.	м.ноември 2023г.
9. Национална седмица на четенето	
10. „ ВЪЛШЕБНА КОЛЕДА “– изработване на рисунки и др. изделия за предстоящите Коледни и Новогодишни празници за украса на училището и участието с тях в общинските инициативи.	м. декември 2023 г.
11. „Коледна поща“- изработване на коледни картички с послание.	м. декември 2023 г.
12. „ Да посрещнем Коледа заедно! “- инициативи с родителските активи по класове.	м. февруари 2024г.
13. Състезание по английски език – „Spelling Bee“	м.февруари 2024г.
14. Отбелязване деня на „Свети Валентин“.	м.февруари 2024г.
15. Отбелязване на годишнината от гибелта на Апостола на свободата.	м.февруари 2024г.
16. Поднасяне на цветя на паметника на Васил Левски.	
17. 3 март - Национален празник	
- Радиопредавания по случай националния празник на РБългария.	м. март 2024г.
18.Традициите са живи- пролетните празници. Великден, Пролет иде –съвместни дейности с музея.	
19. Изготвяне на изложба посветена на пролетта и пролетните празници и обичаи - “Пъстра пролет е дошла”.	
20. Празник на буквите в първи клас.	м.март
Изготвяне на изложба“ Буквички чудесни“.	

21. Дейности и инициативи във връзка с приема на бъдещите първокласници.	
22. Патронен празник на училището. *Организацията и провеждането на празника се реализира в координация с инициативния комитет; * предложения по МО и изготвен план за дейностите от председателите на МО съгласуван с инициативния комитет.	м.април
23. Изработване на графично изображение на тема „Вазов и България“- изложба	
24. 24 МАЙ – Най-българският празник – участие в Общински мероприятия и инициативи.	м.май
25. Приключване на учебната година за учениците от I до III клас / инициативи с родителските активи/	
26. Годишен акт за учениците от IV до VII клас - съвместни инициативи с родителски активи	м.юни

1.7. Дейности по направление: ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Дейности и мероприятия	Времева рамка / съгласно Календарен план на дейностите от Годишния план на училището
1. Училищни турнири по: народна топка, футбол, волейбол	По график съгласно спортния календар на училището
2. Участие в общински мероприятия по случай празника на града	
3. Отбелязване на световния ден на борба с диабета – 14.11.2023 г.	м. октомври – м. ноември / училището
4. „Внимание на пътя“ групи ЦДО I и II кл. – образователни игри групи ЦДО III и IV кл. – изработване на постер във връзка с поведението при екстремни ситуации на пътя. групи ЦДО V и VII кл. - презентация	м. ноември / училището
4. Ден на скачача – съгласна спортния календар на училището	м. април
5. Щафета по случай патронния празник	
6. Отбелязване патронния празник на училището „Спортуващи вазовци“.	
7. Национален конкурс „С очите си видях бедата“.	м.март- м.април
8. Междуучилищни турнири по волейбол и футбол	
9. Участия на ученици в мероприятия , съгласно спортния календар /според приложението на МОН/	м. април- съгласно графика
10. Участие в общонационалния ден на българския спорт - участия в общоградски мероприятия.	17.05.2024 г.

1.8. Дейности по направление: ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

Дейности и мероприятия	Времева рамка / съгласно Календарен план на дейностите от Годишния план на училището
1. Изготвяне на есенна изложба – „Есенна магия“ 2. Изложба за „Деня на Земята“. 3. Открит урок на тема- „ Водата – извор на живот“	м. ноември м. март м. април

1.9. Дейности по направление: ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Дейности и мероприятия	Времева рамка / съгласно Календарен план на дейностите от Годишния план на училището
1. Участие в общинските мероприятия, посветени на празника на града. Рецитаторски конкурс“ Небесен гурбетчия“ по стихове на Ивайло Балабанов 2. Участие в конкурса “Плакат на мира“- съвместна дейност на АЛК Дистрикт 130/	м. октомври 2023 г. по график на организаторите
❖ Дейности за повишаване на компетенциите за разпознаване на агресията и тормоза между съученици, адекватно справяне в конкретен случай и развитие на социални умения и нагласи за позитивно партньорство: - Повишаване на компетенциите на класните ръководители, преподавателите и учителите-ЦДО за: - света на конфликта, видовете конфликти и начините за разрешаването им - посредничеството/медиацията/ в разрешаване на конфликтни ситуации - умения за оказване на помощ за овладяване и преодоляване на негативните чувства - Повишаване на знанията и уменията на класните ръководители, преподавателите и учителите-ЦДО за различаване на проявите на тормоз от обичайните за децата форми, подобни на тормоза - Повишаване на знанията и уменията на учениците за Света на конфликта, Видовете конфликти и начините за разрешаването им, Посредничеството / медиацията в разрешаване на конфликтни ситуации, Помагане на приятели - Повишаване на знанията и уменията на учениците да познават, разбират и изразяват чувствата си по отношение на тормоза и насилието, както и механизма на неговото пораждаване и управляване и принципите за разрешаване на конфликтни ситуации: - Поставяне в стаите на общи правила на поведение в класовете за толерантност и позитивни взаимоотношения;	Целогодишно по преценка на педагогическия съветник

• „Тормоза в училище” – попълване и анализиране на въпросници за тормоза в училище. • Прилагане на програма за превенция и интервенция на агресията и тормоза в училище – тематични тренинги и обучения • Поставяне на сайта на училището информационни материали за дейностите в училището по превенция на агресията и тормоза ❖ Дейности за развитие на нагласи и умения за активно участие в изграждането на позитивен микроклимат в училището:	
Провеждане на мероприятия и инициативи за отбелязване на международни дни и празници, традиции:	
✓ Отбелязване на Международния ден за защита на животните - 4 октомври	м. октомври
✓ Отбелязване на Международен ден на толерантността - 16 ноември 2023 г.	Националната инициатива
✓ Отбелязване на Седмичата против тормоза в училище – провеждане на тренинги по класове. Провеждане на класни инициативи - 13 – 17 ноември 2023 г.	м. ноември
✓ Повишаване на емоционалната компетентност у учениците – работа с гнева, контрол и справяне с негативните емоции, провокиращи агресивно поведение. Провеждане на тренинги и представяне на презентации на тема „В светът на моите емоции” – ноември 2024 г.	м. ноември
✓ Организиране на Коледни работилнички и базари, – превенция на агресията и тормоза, позитивизиране на средата в училище чрез творчески занимания и екипна работа с ученици. – декември 2023 г.	м. декември
✓ Отбелязване на Международния ден на думата „Благодаря!“ - 11 януари 2024 г.– провеждане на класни инициативи.	м. януари
✓ Отбелязване на Деня на безопасен интернет 05 февруари 2024г.	м. февруари
✓ Отбелязване Деня на доброто и спонтанните актове на доброта - 17 февруари – организиране и провеждане на класни инициативи за актове на спонтанна доброта и насърчаване за включване и организиране на благотворителни мероприятия под наслов „Дарявам ти добро”.	м. февруари
✓ Отбелязване Деня на Свети Валентин – изготвяне на проекти по темата и провеждане на класни инициативи и мероприятия	м. февруари
✓ Отбелязване на Деня на розовата фланелка - 28 февруари 2024г. – училищни и класни инициативи.	м. март
✓ Баба Марта – 01 март 2024 г.	м. март
✓ Отбелязване на Сирни заговезни – карнавал – 15 март 2024 г.	м. март
✓ Отбелязване Международния ден за етническа солидарност - 21.03.2024г. – провеждане на класни инициативи, провеждане на тренинги, беседи и дискусии.	м. юни

✓ Отбелязване на Международния ден на детето - 01.06.2024 г ✓ Отбелязване международния ден на приятелството - 9 юни -2024г. – класни инициативи.	м. юни
❖ Участие в съвместни мероприятия, организирани от Община Свиленград, НЧ“ПРОСВЕТА-1870“, Исторически музей и други неправителствени организации и сдружение / Лайънс клуб“ Свиленград, Ротъри клуб и др. /.	целогодишно